

Stefan Moysa

"Bibliographie Henri de Lubac SJ
1925-1974", Karl H. Neufeld, Michel
Sales, Einsiedeln 1974 : [recenzja]

Collectanea Theologica 47/1, 246-247

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sprzed roku 1939, jak po drugiej wojnie światowej, których autorami są katolicy. Szkoda, że nie podano w sposób wystarczająco wyczerpujący, jak to ma miejsce w świetnych tłumaczeniach klasycznych, nowszych pozycji religioznawstwa — posługując się określeniem autora wstępu Kellera — „burżuazyjnego”, które są cytowane i uznawane przez znawców przedmiotu.

Mimo wyliczonych zastrzeżeń należy się cieszyć, że polski czytelnik otrzymał tak znakomitą pozycję, która wypełni w sposób poważny ogromną lukę w języku polskim w literaturze historii porównawczej religii.

ks. Andrzej Śliwiński, Pelplin

Hans Urs von BALTHASAR, *Bibliographie 1925—1975*, zestawiała (do r. 1965) Berthe Widmer, przerobiła i uzupełniła Cornelia Capol, Einsiedeln 1975, Johannes Verlag, s. 57.

Twórczość Hansa Urs von Balthasara domaga się od dawna dokładnego ujęcia i opracowania. Pierwszym krokiem do tego jest dokładna bibliografia całego olbrzymiego dorobku autora, której zebranie na pewno nie było łatwym do wykonania zadaniem. W przeciwieństwie do niżej omówionej bibliografii prac de Lubaca nie zawiera ona żadnych opisów, ale jest jedynie podzielona na następujące działy: własne książki (57 pozycji), artykuły (268), przyczynki do dzieł zbiorowych (61), tłumaczenia (66), wydania wyborów pism innych autorów (12), przedmowy i posłowania (88), recenzje (40), kierownictwo serii wydawniczych (13). Naprawdę trudno sobie wyobrazić, aby jeden człowiek mógł tyle napisać, zwłaszcza jeżeli zwróci się uwagę na samodzielne pozycje książkowe, wśród których jest wiele dzieł liczących po kilkaset stron. Wśród tych ostatnich należy na pierwszym miejscu postawić 6-tomowe już dzisiaj dzieło *Herrlichkeit* — zarys estetyki teologicznej; ponadto liczne opracowania ojców Kościoła i ostatnio znów początek wielkiej serii: *Theodramatik*. Z tytułów książek i opracowań widać, że autor nie interesuje się tylko teologią, religią i ascetyką, lecz również filozofią i literaturą. Wiadomo, że von Balthasar nabył niesłychanie rozległe wykształcenie, także de Lubac określa go jako — być może — najbardziej wykształconego człowieka naszych czasów.

Wyliczenie tytułów nie daje, oczywiście, poglądu na rodzaj twórczości autora. Nie ma wątpliwości, że ten, kto się choć fragmentarycznie z nią zapoznał, widzi w autorze nie tylko wielki umysł na miarę autorów średniowiecznych sum teologicznych, ale też człowieka mającego niezwykle w dzisiejszych czasach wyczucie, co jest, a co nie jest chrześcijańskie. Zaznacza się to zwłaszcza w jego ostatnich artykułach i książkach z okresu posoborowego.

Dotąd twórczość von Balthasara nie znalazła należytego oddźwięku w kręgach teologicznych, być może na skutek jej, do pewnego stopnia, poetyckiego charakteru, trudnego do ujęcia w ścisłych kategoriach. Niemniej wydaje się, że wpływ jego ostatnio wyraźnie wzrasta i, między innymi, szereg grup młodzieży inspirowane jego teologią. Należałoby sobie życzyć, by obecna bibliografia przyczyniła się do coraz większego rozszerzenia tego wpływu.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Karl H. NEUFELD, Michel SALES, *Bibliographie Henri de Lubac SJ 1925—1974*, Einsiedeln² 1974, Johannes Verlag, s. 87.

20 lutego 1976 r. H. de Lubac ukończył 80 lat. Wprawdzie celem bibliografii, którą prezentujemy, nie jest uczczenie tej rocznicy, jednakże zwraca ona uwagę na człowieka i dzieło, które się nierozzerwalnie zrosło z życiem Kościoła w naszych czasach i wywarło na nie znaczny wpływ.

Bibliografia jest, do pewnego stopnia, oryginalna, nie stanowi tylko suchoego zestawienia poszczególnych pozycji, ale pozwala poprzez nie dojrzeć człowieka i główne orientacje jego myśli.

Po krótkim wprowadzeniu, w którym zaznajamiamy się z trudnościami, jakie powstaniu bibliografii towarzyszyły oraz z jej założeniami naukowymi, znajdujemy *calendarium* życia autora, które spędził jako profesor Collegium Maximum jezuitów w Lyon—Fourvière. Następuje chronologiczne zestawienie pism, które reprezentują niemal wszystkie rodzaje literackie i dziedziny wiedzy humanistycznej. Znajdujemy więc w niej poważne dzieła ściśle naukowe, jak np. *Exégèse médiévale* czy *Le Mystère du Surnaturel*, a także opracowania przeznaczone dla szerszego ogółu oraz artykuły wszelkiego rodzaju umieszczone w najrozmaitszych pismach. Jeżeli chodzi o poruszaną tematykę, przeważają teologia, historia chrześcijaństwa i życie chrześcijańskie, ale znajdujemy też pozycje filozoficzne, historyczne i inne.

Gdy porównamy zestawienie chronologiczne z wykazem wszystkich ważniejszych dzieł, który zaraz po nim następuje, widzimy że niektóre książki są jakby dziełami-pilotami do twórczości autora i koncentrują wokół siebie mniejsze przyczynki. Do nich na pewno należy *Catholicisme*, czy też *Surnaturel*. Dzieło o myśli religijnej Teilharda de Chardin podciągnęło też za sobą wiele innych książek o tym myślicielu. Wreszcie pozycja reprezentatywną dla posobomowej myśli de Lubaca jest *La foi chrétienne*, książka o apostoelskim symbolu wiary, w której przejawia się głęboka troska o obecną sytuację w Kościele, troska zaznaczająca się też w ostatnich książkach i artykułach autora.

Momentem oryginalnym tej bibliografii są krótkie uwagi autora umieszczone w przedmowach do jego książek i razem zebrane. Następuje schemat ilustrujący powstanie książek *Catholicisme* i *Surnaturel*, który jest bardzo charakterystyczny dla metody pracy de Lubaca. Wiele jego dzieł bowiem narastało organicznie z różnych artykułów i odczytów, które potem po przeróbce stawały się rozdziałami danej książki.

Mamy następnie kolejno wyciągnięte pisma innych autorów i zbiory listów wydanych przez de Lubaca oraz tłumaczenia jego pism na różne języki, których jest szesnaście między innymi chiński i japoński. Stwierdzamy przy tym, że język polski nie jest najgorzej reprezentowany, gdyż przetłumaczyliśmy cztery książki autora. Aby zakończyć prezentację bibliografii, trzeba jeszcze wspomnieć o wykazie cytowanych czasopism oraz o pewnym wyborze dzieł i artykułów, które się de Lubac'iem zajmowały.

Kończy całe dzieło charakterystyczna notatka osobista, w której de Lubac prostuje pewne poglądy o Kościele, jakie włożył w jego usta H. Vorgrimler. Widać z niej, że autor nie chce uczestniczyć w fali często niesłusznych krytyk Kościoła i nie pozwala, aby jego nazwisko było do tego celu nadużywane.

Do pozornie suche zestawienie wiele w rzeczywistości mówi o de Lubacu i pozwala ocenić nie tylko jego olbrzymi i oryginalny dorobek, lecz również głęboką wiarę i zaangażowanie w sprawę Kościoła. Będzie ono nieodzownym narzędziem pracy dla tych, którzy podejmą się szerszego opracowania jego myśli, jakiego dotąd, niestety, brak.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Bernard LONERGAN, *Theologie im Pluralismus heutiger Kulturen*, wyd. Giovanni B. Sala, Freiburg—Basel—Wien 1975, Verlag Herder, s. 192.

Bernard Lonergan nie należy do tych teologów, którzy w związku z soborem zdobyli sobie szeroki rozgłos i stali się znani nie tylko w swoich zawodowych kręgach, ale wśród szerszych warstw chrześcijan. Nie sprzyjały temu jego bardzo ścisłe myślenie, zajmowanie się zagadnieniami teoretycznymi, długoletnia profesura na dość zamkniętej uczelni, jaką był do niedawna